

Oslo, 27. 04. 2023

Motvind Norges innspill til høring om Energikommisjonens rapport «Mer av alt – raskere»

Innledning

Utredningen skriver seg inn i en vekstfilosofisk tenkning som leder Norge inn på en kollisjonskurs med andre mål og forpliktelser i klima- og naturpolitikken og som til syvende sist truer vårt livsgrunnlag.

Utredningen er en ren sektorutredning på linje med tidligere NOUer og stortingsmeldinger om energipolitikken der miljøpolitikk blir til klimapolitikk og der naturpolitikk er fraværende.

Utredningen framstår som et bestillingsverk der man i mandatet eksplisitt setter krav om at kommisjonens skal foreslå økt kraftproduksjon. Normal prosedyre ville ha vært først å analysere kraftbehovene og deretter finne ut hvordan de kan dekkes.

Kommisjonens hovedkonklusjon - 40 TWh innen 2030

Målet om å bygge ut 40 TWh ny kraftproduksjon innen 2030 - hvorav 10 – 30 TWh skal komme fra havvind og vindkraft på land – er et altfor ambisiøst og risikofylt forslag. Alle land rundt Norge investerer kraftig i ny kraftproduksjon. Med tilsvarende investeringer i Norge som landene rundt oss, mener Statnett at vi risikerer å bygge ut så mye kraft i en situasjon der vi allerede har et betydelig kraftoverskudd, at strømprisene vil falle og at produksjonen dermed blir ulønnsom. Ifølge både Statnett og NVE vil kraftoverskuddet i Norden i hele perioden fram til 2030 ligge på om lag 50 TWh.

Et mindretall på fire personer - med kommisjonens leder professor Lars Sjørgård i spissen - stiller seg ikke bak forslaget. Mindretallet peker på at naturødeleggelsene kan bli for store eller at det kan bli for kostbart å bygge ut tilstrekkelig nettkapasitet. De mener at det gir «uheldige signaler å sette mål som innen kort tid kan vise seg å være langt fra det vi ønsker eller har muligheter til å realisere».

Satsing på vindkraft til havs

Energikommisjonen mener at det er realistisk å kunne bygge ut 5 - 20 TWh havvind innen 2030. Samtidig påpeker kommisjonen at det er vesentlige mangler ved kunnskapsgrunnlaget om natur- og miljøkonsekvensene av havvind. Det er Motvind Norge enig i. Allerede på landsmøtet i 2021 vedtok Motvind Norge at satsingen på havvind må stanses inntil det kan dokumenteres at utbygging av vindkraft til havs er bærekraftig og ikke er til skade for

økosystemene. Føre-var prinsippet slik det er nedfelt i norsk lov og gjeldende EØS-rett må legges til grunn og håndheves.

Motvind Norge mener i tillegg at det er nødvendig å gjennomføre en bred analyse av virkningen for kraftsystemet på land før man beslutter eventuell utbygging. Det foreligger i dag ingen utredninger om virkningene av å føre så store mengder uregulerbar kraft gjennom noen få ilandføringspunkter på land og inn i kraftsystemet.

Havvind er i dag ikke lønnsomt i Norge. Den økonomiske fornuften ved å bygge ut havvind i dette omfanget, blant annet uten å kjenne fordelingsvirkningen for industri og næringsliv, er meget tvilsom.

Motvind Norge mener det er feil å bruke offentlige midler som f.eks. ved differansekontrakter for å støtte utbyggingen av havvind slik Energikommisjonen foreslår. Slik offentlig støtte til havvindbransjen må da bevilges over statsbudsjettet og vil gå på bekostning av midler til sykehus, skoler, barnehager, eldreomsorg, trafikksikre veier og andre allmennyttige formål.

Begrenset nytte som faglig grunnlag for ny energipolitikk

Når kommisjonen foreslår å bygge ut mer av alt uten å gjøre rede for hva vi dermed får mindre av; slik som natur, arealer til havs, turområder, reinbeite, forurensningsfri natur, trivsel etc., er dette uttrykk for ansvarsløshet. En klimaomstilling som baserer seg på økt utvinning og storstilt nedbygging av natur, er uansvarlig og vil skape omfattende konflikter av typen vi har sett i vindkraftsakene.

Derfor har kommisjonens hovedforslag begrenset nytte som faglig grunnlag for å utvikle en ny helhetlig politikk på energiområdet.

Dette kan utdypes i flere punkter:

- **Faktagrunnlaget**

1. Kommisjonen baserer seg i stor grad på Statnetts og NVEs analyser, med hovedvekt på Statnetts kraftmarkedsanalyser. Disse analysene kan ikke betraktes som uavhengige og nøytrale pga av den tette tilknytningen Statnett har til kraftbransjen. Dataunderlaget til Statnett er også stemplet hemmelig slik at vi ikke vet hvem som søker og får reservert kapasitet i nettet.
2. Det må være et krav at offentligheten får tilgang til disse dataunderlagene.
3. På lengre sikt, fremmer Motvind Norge et krav om å samle de offentlige analysemiljøene i Norge under en paraply ledet av Statistisk Sentralbyrå. På denne måten vil miljøene få en større faglig bredde og blir uavhengige i forhold til kraftbransjen og utbyggingsinteressene.

- **Norge har stor utvekslingskapasitet med andre land**

1. Utredningen ser på Norge stort sett isolert uten å ta hensyn til at vi har 17 utvekslingsforbindelser med Sverige, Danmark, Tyskland, Nederland og England. Det bygges stadig mer nett internt i Norden for å fjerne flaskehals og fremme en mest mulig fri flyt av strømmen mellom prisområdene og i forhold til kontinentet og England. Utvekslingskapasiteten ut og inn av Norden er nå på hele 9400 MW. Det bygges ny 700 MW strømkabel fra Sør-Sverige til Tyskland (Mecklenburg/Vorpommern) og en ny kabel fra Danmark til England, Viking Line, på 1400 MW. Målet er at kapasiteten ut av Norden skal økes til 13000 MW innen 2027.

Samlet for 2021 og 2022 hadde Norge en nettoeksport av strøm på hele 30 TWh, dvs ca 10 prosent av kraftproduksjonen de to årene.

I en slik sammenheng blir det ganske meningsløst å utrede Norges kraftbehov isolert uten å se på helheten i et kraftsystem som blir stadig mer sammenvevd, og hvor norsk kraft lekker ukontrollert ut av landet.

- **Drøfter ikke effektmangel i særlig grad**

1. I rapporten «[Norsk og nordisk effektbalanse fram mot 2030](#)» skriver NVE:

Fra å være et energidimensjonert system – med stort overskudd av effekt – går vi gradvis mot å i større grad bli effektdimensjonert i likhet med resten av Europa. Både i Norge og Norden forventer vi at det maksimale effektbehovet vil øke mer enn tilgjengelig produksjonseffekt. I Norge går vi mot et lavere effektoverskudd eller et effektunderskudd i 2030.

2. NVE adresserer dermed faren for effektmangel som en vesentlig utfordring for det norske og nordiske kraftsystemet i årene fram mot 2030.

NVE konkluderer med at selv om vi i dagens situasjon har et lite effektoverskudd rundt 0,5 GW, kan det oppstå timer med nasjonalt effektunderskudd på vinteren. Norden samlet har allerede i dag et betydelig effektunderskudd, hovedsakelig fordi Sverige har bygd ned kjernekraftkapasiteten.

I kommisjonens forslag er dette faktum kun overfladisk behandlet. For eksempel blir det ikke drøftet hvordan det store framtidige innslaget av uregulert kraft fra vind og sol – slik Kommisjonen foreslår - påvirker effektbalansen og priser, og ikke minst hvor balansekraften skal tas fra i situasjoner med effektmangel.

Det å øke effektkapasiteten i vannkraftverkene for å møte variasjonene ved mer uregulerbar kraft, har som konsekvens økt effektkjøring med tilhørende negative effekter i vassdragsnaturen.

[Også Statnetts siste analyse](#) fra i år peker på økt behov for effektkapasitet pga økende innslag av uregulerbar kraft i det norske og nordiske kraftsystemet. Statnett skriver:

Denne uregulerbare strømproduksjonen er ventet å gi store ubalanser i strømmerketet. For å jevne ut ubalansen mellom forbruk og produksjon må det utvikles mye ny fleksibilitet.

Fleksibiliteten skal i hovedsak komme fra batterier og elektrolyse. Batteriene, tror Statnett, vil kunne ta unna en del av de kortsiktige ubalansene, mens hydrogen elektrolyse kombinert med kraftverk som kan bruke både biogass og hydrogen, vil kunne utføre den litt lengre balanseringen i markedet.

Det er et urovekkende perspektiv fordi det betyr at den norske kraftprisen kan bli satt på grunnlag av produksjon av hydrogen og ved bruk av kostbar batteriteknologi.

Det betyr veldig høye kraftpriser. Det kan bety at strømproduksjon i Norge blir ulønnsom sett i forhold til strøm produsert på kontinentet.

Til syvende og sist vil det kunne innebære rasing av norsk industriproduksjon og i verste fall en nedlegging av hele den kraftintensive industrien i Norge.

Dette er en alvorlig svakhet ved rapporten.

En grundig gjennomgang av dette spørsmålet kunne også ha bidratt til en mer edruelig offentlig debatt om utfordringene ved å satse på en storskala utbygging av vindkraft på land og til havs, slik politikerne ønsker.

- **Geovarme/fjernvarme**

1. Ifølge NVE dekkes om lag 80 prosent av energibehovet i boliger og yrkesbygg i Norge med elektrisitet, og mesteparten går til oppvarming og varmtvann. Ifølge NTNU står bygninger for 2/3 av effekttoppene i Norge.
2. En reduksjon av elektrisitetsbruken i bygg, er derfor et av de viktigste tiltakene for å redusere behovet for energi og effekt, og dermed redusere behovet for å bygge ut ny kraft og dermed spare norsk natur for mer ødeleggelse.
3. Varme fra borehull og vann/sjø er energikilder som er lite benyttet. Bergvarme står i Norge bare for en årlig energimengde på 3-4 TWh fra om lag 60 000 anlegg, mens Sverige allerede produserer 25 TWh fra 580 000 anlegg. Sett i forhold til å forebygge en eventuell effektmangel i Norge, er satsing på varme fra disse kildene et av de aller viktigste tiltakene, i tillegg til økt forbrukerfleksibilitet og energiøkonomisering som kommisjonen peker på. Energikommisjonen mener at det er realistisk å øke produksjon av geovarme med 6 – 11 TWh innen 2030. Dette målet er ambisiøst og må følges opp med en virkemiddelpakke som inneholder blant annet nye byggeregler og kraftfulle støtteordninger.

Fjernvarme baseres på forbrenning av avfall, trevirke og på overskuddsvarme fra annen virksomhet. Dagens produksjon tilsvarer om lag 6,7 TWh i året. Ifølge bransjen selv kan produksjonen økes med 8 TWh fram til 2030, gitt større økonomisk og forskningsmessig satsing fra myndighetenes side og gitt at reguleringsordningene for innfasing av slik energi blir gjennomgått og endret.

- **Energipriser**

1. Utredningen går ikke inn i problemstillingen rundt økende kostnader for ulike typer energiproduksjon. Eksempelvis ligger produksjonsprisen for vindkraft på land nå mellom 50 og 60 øre/kWh blant annet på grunn av sterk stigning i turbinkostnadene. Produksjon av vindkraft til havs koster ifølge NVEs oversikt fra om lag 115 øre/kWh og oppover. Systemkostnadene er ikke regnet inn. Disse har vært sterkt økende de siste årene.
2. Siden kommisjonen ikke drøfter problemer i forhold til kraftutveksling med utlandet, blir prissmittens betydning for energilekkasje til utlandet ikke belyst. Det svekker ytterligere holdbarheten i flertallets anbefaling om at vi må bygge 40 TWh ny kraft innen 2030.
3. Mange steder i landet venter man nå med å ferdigstille lokale og fylkesvise energiplaner fordi man ikke vet samfunnsnyttene av kraftutbygging så lenge kablene til utlandet får lov til å lekke strøm ukontrollert ut av landet.

Gode forslag fra Energikommisjonen

- **Energieffektivisering**

- Det er positivt at kommisjonen prioriterer enøk så høyt som den gjør. Dermed brytes en norsk tradisjon om at energitilgang alltid prioriteres høyere enn effektiv energibruk. Det skyldes mye NVEs innsats som har satt dette temaet høyt på agendaen i det siste.
- Kommisjonen har en ryddig gjennomgang av mulighetene for energieffektivisering i industri – og bygninger, men har stort sett lagt seg på konservative anslag.
- Kommisjonen foreslår et reduksjonsmål på 1-5 TWh i industrien og 15 – 20 TWh i bygninger innen 2030. Det innebærer at den har lagt seg omtrent på målene EU har satt om fire prosent årlig reduksjon og som anbefales av det Internasjonale energibyrået, IEA. Forskningssentret FME HighEFF mener imidlertid at potensialet for enøk i industrien er langt høyere.
- Ett eksempel: Finnfjord smelteverk i Troms installerte i 2012 et termisk gjenvinningsanlegg fra smeltehallene. Dampturbinene produserer årlig 340

GWh. Det tilsvarer halve årsproduksjonen ved Alta-kraftverket. Finnfjord smelteverk er i dag en av verdens mest miljøvennlige og energieffektive produsenter av ferrosilisium.

- Grunnen til lav aktivitet innen industrien har vært manglende politisk prioritet gjennom mange år, lave energipriser i Norge, mangelfull kunnskap og kompetanse samt dårlig energiledelse i bedriftene. Kommisjonen foreslår en handlingsplan for energiøkonomisering med en tiltakspakke. Motvind Norge støtter dette og foreslår at staten går sammen med bransjeforeningene om å etablere bransjeavtaler av en viss varighet. Staten må stimulere arbeidet ved oppmerksomhet, bidrag til informasjon, nettverksbygging, pilotanlegg og finansielle tilskudd gjennom eksisterende virkemiddelapparat.
 - Videre forelås å endre Enovas formål til å gjelde alle sektorer og utvide støtteordningene. Dette er allerede gjennomført, og Motvind Norge støtter dette.
 - Motvind Norges gjennomgang av tilgjengelig informasjon om enøk generelt, viser at det er et stort behov for å samle, systematisere, koordinere data og informasjon om enøk på en bedre måte enn i dag. Vi støtter at NVE – i tråd med energikommisjonens forslag – nå får styrket sin rolle innen koordinering av enøk-arbeidet. Det er et stort behov for å styrke dokumentasjons- og kommunikasjonsvirksomheten på dette feltet, og her må NVE og Enova sammen sørge for en koordinert innsats.
- **Energilovens formål**
 - Utredningen foreslår å endre energilovens formål til også å gjelde forsyningssikkerhet. Motvind Norge støtter dette.
 - **Andre positive forslag**
 - Kommisjonen peker på behovet for å effektivisere elektrisitetsoverføringen gjennom å vurdere behovet for antall selskap som omsetter strøm. Strøm er enkel å omsette, og vi trenger ikke et selskap på hvert nes som skal tilby sine tjenester og som påfører kundene ekstrakostnader i milliardklassen.
 - Videre foreslår kommisjonen å etablere en sertifiseringsordning for miljøundersøkelser. Motvind Norge støtter dette samtidig som vi mener at undersøkelsene må gjøres uavhengig av utbyggerne.

Totalvurdering

Vår gjennomgang av Energikommisjonens utredning viser at det er store svakheter i grunnlaget for konklusjonene og anbefalingene til Kommisjonen. Dermed er den alene ikke egnet som faglig underlag for å utforme en ny energipolitikk for Norge.

Motvind Norge utga i 2021 en rapport om framtidig kraftbehov. [Rapporten «Energipolitikk på naturens premisser»](#) som er basert på markedsanalysene fra NVE, Statnett, Sintef Energi og på analysene fra FME Zen Forskningscenter.

Motvind Norges rapport viser at Norge vil ha rikelig med kraft fram mot 2050 uten at vi trenger å bygge ut ny vindkraft.

Men da må Norge endre energipolitikken. Det må satses på oppgradering av vannkraftverkene som i dag likevel trenger å fornyes på grunn av høy alder. Dette tiltaket sammen med forventet økt nedbør og tilsig de neste 20 årene, kan gi ny kraft tilsvarende hele den utbygde og planlagte vindkraften på land, uten store naturinngrep.

Videre kan vi redusere Norges kraftforbruk med en femtedel ved å effektivisere energibruken i bygninger, tungindustri og annet næringsliv. Så må det satses mye mer på energibærere som ikke beslaglegger natur og som bidrar til å redusere elektrisitetsbehovet i bygg, geovarme/fjernvarme og dermed frigjøre elektrisitet til andre viktige samfunnsformål.

Videre må staten prioritere nytt forbruk etter samfunnsmessige kriterier. Slike kriterier kan være bidrag til klimamål, sysselsetting, energieffektivitet etc.

Planene om videre elektrifisering av olje- og gassvirksomheten må skrinlegges. Disse er meningsløse og bidrar ikke til å redusere de globale klimagassutslippene, men bare til å flytte gassen med de samme utslippene til et annet sted. Samtidig er planene en trussel mot eksisterende industri og mulighetene for videreutvikling av industrien på land.

Det viktigste tiltaket for å sikre varig lave energipriser i Norge er at myndighetene tar grep for å sikre større kontroll av kraftflyten gjennom utenlandskablene. De to siste kablene til Tyskland og til England førte til en dobling av utvekslingskapasiteten mellom Norge og høyprismarkedene på kontinentet og England og medførte en strømpriskrise i Norge som ser ut til å bli vedvarende. Disse kablene er i hovedsak blitt eksportkabler, og ikke utvekslingskabler slik begrunnelsen var. Derfor må avtalene reforhandles snarest mulig.

Til sammen vil tiltakene nevnt overfor gi Norge et stort kraftoverskudd i alle år fram mot 2050.

Vi vil sterkt anbefale de politiske myndighetene å studere denne rapporten grundig før de går i gang med arbeidet med en proposisjon til Stortinget om den framtidige energipolitikken i Norge.

Faren er nå overhengende for at panikken får lov til styre utviklingen av en ny energipolitikk, en panikk som for lengst har inntatt regjeringskvartalet og som skjer etter press fra kraftbransjen.

Den er trigget av en nærmest blind tiltro til energiforvaltningens høyst usikre og tvilsomme prognoser for kraftbehov og forbruk framover. Den bygger i tillegg på forutsetningen om at Norge skal fortsette den uhemmede nettoeksporten av kraft ut av landet slik vi har sett til nå.

Den energipolitiske symbiosen mellom kraftbransjen og myndighetene har allerede fått og vil kunne få fatale følger for vårt land. Vi står i fare for at usikre prognoser blir til politisk program.

For det første bygger vi ut overskuddskraft som kan vise seg å bli ulønnsom i framtiden. For det andre risikerer vi samtidig å rasere en enda større del av norsk natur og havmiljø, stikk i strid med nasjonale mål og internasjonale konvensjoner.

Det betyr at Norge slik vi kjenner det, kan bli kjørt i grøfta på grunn av politisk uforstand.

Det er på tide å ta en tenkepause. Vårt råd til myndighetene er derfor:
Ikke få panikk. Il langsomt!

Med hilsen

John Fiskvik
Styreleder

Sverre Sivertsen
Rådgiver/saksbehandler